

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини. 10 грудня 1948 р. // Офіційний вісник України.— 2008. - № 93.- Ст. 3103.
2. Конституція України, 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
3. Люта П. Сучасні моделі соціальної політики як інструмент забезпечення екологічності суспільного буття // Актуальні проблеми психології. – Т.7. Вип.36. – С.242-251.
4. Офіційне тлумачення положення статті 1 див. в Рішенні Конституційного Суду // Офіційний вісник України. — 2012. - № 11. - Ст. 422.
5. Шарин В. Социальная защита населения зарубежные модели [Электронный ресурс] – URL://www.cnas.ru/ st_sharin1.html.

Зугравий Ілля Олександрович – аспірант кафедри соціології Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

УДК 316.614

СІМ'Я ЯК ЦІННІСТЬ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

У статті розкрито теоретичні основи, сутність та значення цінностей, як складової частини життєвих орієнтирів людей. Проаналізовано вплив цінностей на сім'ю як соціальний інститут та фактори, які впливають на формування ціннісних орієнтирів у різних суспільствах. Сімейні цінності розглянуті, як домінуючі цінності в період економічних криз.

Ключові слова: сім'я, цінність, норма, мораль, традиція, особистість, покоління.

СЕМЬЯ КАК ЦЕННОСТЬ В ПЕРИОД СОЦИАЛЬНОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ: СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

В статье раскрыты теоретические основы, сущность и значение ценностей, как составной части жизненных ориентиров людей. Проанализировано влияние ценностей на семью как социальный институт и факторы, влияющие на формирование ценностных ориентиров в разных обществах. Семейные ценности рассмотрены, как доминирующие ценности в период экономических кризисов.

Ключевые слова: семья, ценность, норма, мораль, традиция, личность, поколения.

FAMILY AS A VALUE IN THE PERIOD OF SOCIAL UNCERTAINTY: SOCIOCULTURAL DIMENSION

The article describes theoretical basics, essence and significance of values as a constituent part of people's life orientation. Influence of the values on the family as a social institution and the factors influencing the formation of values in different societies are analyzed. Family values are considered as dominant once in the period of economic crisis.

Keywords: family, value, norm, morality, tradition, personality, generation.

Одним із актуальних питань соціології з моменту її становлення як науки і до нашого часу є питання виникнення і функціонування в суспільстві норм і цінностей, які визначають поведінку індивідів цього суспільства. Цією темою цікавляться не тільки соціологи, юристи, культурологи, а й інші фахівці різних галузей суспільних наук. Людською цивілізацією з давніх-давен накопичено арсенал засобів з метою захистити існуючий соціальний порядок. Однак є й деяка межа, за якою девіантна поведінка перетворюється на стандартну і таку, що

не викликає санкцій з боку відповідних інститутів. Руйнування традиційної системи цінностей — процес складний та суперечливий, проте деколи необхідний для існування суспільного організму. Водночас подібні зміни стосуються найглибших людських переживань.

В цілому, в процесі існування всього соціального організму, індивіди пристосовуються до певних вимог, які до них ставляться. Ці вимоги можуть бути зафіксовані чи не зафіксовані документально, однак їх виконання є необхідними чи принаймні очікуваними. Такі вимоги відображаються у нормах, цінностях, звичаях суспільства і відіграють величезну роль у його житті. Відрізняються вони тим, що звичаї, приміром, не завжди легітимізуються, але їхня роль нормативного механізму соціальної поведінки забезпечує комунікацію, взаєморозуміння і співробітництво людей.

Переходячи з покоління в покоління, звичай зростається з внутрішніми мотивами поведінки і створює потребу в його дотриманні, що спричиняє усталеність відносин, передбачуваність їхніх результатів.

У культурі суспільства можуть діяти норми, що виділилися із звичаїв і стали самостійними чи розроблені для випадків спеціалізованої поведінки людини. Розглядаючи соціально-економічні відносини сучасного етапу розвитку суспільства, не можна не враховувати впливу зразків поведінки, характерних для його історичного минулого. Будучи складно вплетеними в соціальну систему, ці зразки практично залишаються в ній на цілі століття [6, с. 49].

Система цінностей фіксується в рамках кожного суспільства. Будуючи її, люди орієнтуються передусім на ті уявлення про добро, істину, справедливість, шляхетність, які визнані більшістю членів суспільства і виходячи з яких, можна оцінити дії людини.

Одним із чинників, що створює вагомий вплив на формування ціннісних орієнтацій кожного покоління, є сім'я. Вона має сприяти розвитку особистості, її структурних основ, які допоможуть підняти рівень її культури, зорієнтує на досягнення високих моральних ідеалів.

Життя індивіда в суспільстві вимагає узгоджених дій і упорядкування відносин. Тому історично кожне суспільство мало потребу в закріпленні й передачі цінностей. Таким чином, процесу створення цінностей за допомогою різних суспільних інститутів надається стійкий і спадкоємний характер. Завдяки системі цінностей кожна людина формується як особистість, проходячи процес соціалізації і засвоюючи ті норми поведінки, відповідно до яких будують свою діяльність всі члени соціуму. Ціннісні орієнтації є основними векторами соціальних орієнтацій, вони визначають спрямованість особистості і міру її соціальності, які змінюються залежно від рівня відповідності індивідуальним потребам і інтересам, та потребам і інтересам соціуму. Звичайно, ціннісні орієнтації відрізняються не тільки залежно від культур, а й від епох. Вивчаючи нормативно-ціннісну базу кожного суспільства, не можливо надати математично чіткого визначення цінностей; частіше вона застосовує типологізацію. Виділяють, наприклад, такі типи цінностей: вітальні (тобто такі, що пов'язані з ідеалами здорового способу життя, фізичного і духовного здоров'я, сім'єю, ідеального способу існування); цінності соціальні (пов'язані із соціальним благополуччям, посадою, добробутом, комфортною роботою); цінності політичні (пов'язані з ідеалами волі, правопорядку і соціальної безпеки, гарантій рівності); цінності моральні (пов'язані з ідеалами справедливості, честі, добра і т.д.); релігійні та ідеологічні цінності (пов'язані з ідеалом сенсу життя, призначення людини, пошуку цілей для майбутнього); художньо-естетичні, сімейно-родинні й трудові цінності. Певний тип цінностей може відігравати більшу або меншу роль у суспільстві залежно від етапу розвитку.

Поняття “цінність” є центральною дефініцією при вивченні ціннісних орієнтацій, яка веде до класиків соціології: М.Вебера, Е.Дюркгейма, В.Парето, Т.Парсонса. Теоретико-методологічні підходи розвивались з класичною соціологією і представлені такими авторами як: З. Бауман, П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Мід, П. Штомпка.

У радянській та російській соціології поняття “цінність” розглядається в працях

А. Здравомислова, В. Ядова, А. Кравченко, Т. Заславської, Н. Лапіна, А. Кавалерова, Л. Овсянецької, М. Скока, Н. Сорокіної [2, с. 30].

В українських авторів особливості існування цінностей і ціннісних орієнтацій суспільства розкриваються в працях: Є. Головаха, В. Ніколаєвського, А. Ручки, Н. Паніної, В. Бакірова, О. Балакіревої, Н. Победи, Н. Шуст та багатьох інших.

У переломні епохи суспільного розвитку система цінностей переживає кризу і підлягає переоцінці. Е. Дюркгейм ввів поняття аномії, яке позначає стан ціннісно-нормативного вакууму, характерного для перехідних і кризових періодів і станів у розвитку суспільства, коли старі соціальні норми перестають діяти, а нові ще не встановилися: "колишні боги старіють і вмирають, а нові не народилися" [8, с. 20-22].

На даний час в Україні, за результатами соціологічних досліджень, саме вітальні цінності відіграють найбільш важливу роль у житті людей. До їх складу входять, по-перше, здоров'я, далі матеріальне забезпечення, міцна родина, благополуччя дітей. Крім того, до основних цінностей (ядра ціннісної системи) належать сприятливий клімат у суспільстві, створення в суспільстві однакових умов для всіх, цікава робота. Понад 80% опитуваних вважають ці цінності дуже важливими [9].

Окрім загально визнаних соціальних цінностей, у кожної людини є своя шкала особистих, нею пережитих і важливих саме для неї цінностей, деякі з яких можуть мати для неї набагато більшу (чи меншу) вагу, ніж це узвичаєно в даному суспільстві. Засвоївши цінності і норми, що переважають у суспільстві, люди обирають ті з них, що найбільшою мірою допомагають їм "вписатися" у систему соціально-економічних відносин, зберегти стабільність, домогтися своїх цілей, реалізувати свої орієнтири. Вони є найбільш могутнім джерелом мотивації діяльності людини в різних сферах соціального життя, визначають мету, засоби і шляхи її діяльності. Однак при цьому її поведінка не повинна виходити за межі загальноприйнятої. Якщо людина не бажає йти на конфлікт з громадською думкою, вона або приймає існуючі вимоги, або намагається знайти компроміс (якщо, звісно, не хоче стати в опозицію до цієї системи).

Цінності орієнтації особистості – це утворення в структурі свідомості й самосвідомості людини, які зумовлюють низку її сутнісних особистісних характеристик, своєрідні показники міри соціалізації, категорія моралі в найвищому розумінні.

Система ціннісних орієнтацій розкриває змістовну сторону спрямованості особистості, здатної знайти своє місце в житті, самовизначитися та реалізувати себе на роботі і в сім'ї. Вона становить основу світогляду і суть мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції та філософії життя. Ціннісні орієнтації слугують своєрідним критерієм, фільтром у визначенні ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, системи установок. Цінності які панують в суспільстві, складають зміст ціннісних орієнтацій сім'ї. Важливо пам'ятати про те, що сім'ю створюють люди за своїми ціннісними орієнтирами.

Інститут сім'ї у кожному суспільстві відрізняється за своїми завданнями, структурою, соціальною роллю.

Саме за ціннісними орієнтаціями, та тим значенням, якого надається певним цінностям у суспільстві, можна судити про ставлення членів цього суспільства до навколишнього світу. Приміром, в американському суспільстві визнаються цінності, що умовно можна назвати "чоловічими" — це яскраво виражений індивідуалізм, орієнтованість на успіх, тверду конкурентну боротьбу. Більш м'які, колективістські цінності панують у Японії, що відбивається на всіх рівнях життя японців. Своєрідне їхнє ставлення до життя в цілому визначає поведінку японців у конкретних його сферах; тому дотримання східного принципу "золотої середини" іноді вражає європейців і американців своєю розміреністю й зайвою обережністю. Збереження саме національних особливостей у їхньому поєднанні із сучасними досягненнями надає японському суспільству можливість оптимального розвитку.

На міжнаціональній відмінності норм і цінностей відбиваються не тільки історичні відмінності в соціальних організаціях, а й релігійні традиції. Так, у китайському суспільстві з

його конфуціанським світоглядом надається перевага стандартним службовим розпорядженням, на відміну від протестантської етики, де індивід найчастіше сам приймає рішення і сам несе за них відповідальність. За таких обставин особистість змушена знаходити норми, що дають змогу вистояти перед викликом обставин, спираючись на власне “Я”. Релігія встановлює градацію цінностей, наділяє їх святістю й безумовністю, що згодом веде до того, що релігія впорядковує цінності “по вертикалі” — від земних і повсякденних до божественних і небесних. Людина регламентує свою поведінку у визначених межах, що породжує тенденцію до консервації цінностей і культурних традицій.

В економічній сфері суспільства, поряд з новими цінностями присутні традиційні — культурні та релігійні. Причому навіть у розвиненому західному суспільстві, з давно сформованими ринковими відносинами, неринкові елементи в діях індивідів зберігаються. Навіть у такому режимі, як північноамериканський, гаслом якого є егоїстичний максималізм, часто люди поводяться трохи іншим чином, ніж того вимагають ринкові відносини. Показовою щодо цього є культура організацій, різна в різних країнах.

Важливі дослідження в цій галузі були проведені голландським вченим Г. Хофштеде з 1960 по 1980 рр. у 70 країнах світу. Г. Хофштеде опитав понад 60 тис. респондентів про їх задоволеність своєю працею, колегами, керівництвом, про сприйняття проблем, що виникають у трудовому процесі, життєві цілі, вірування й професійні переваги. На підставі одержаних результатів Г. Хофштеде дійшов висновку, що індивід одержує зі своєї національної культури у формі фундаментальних цінностей серію настанов. Ці настанови діють у всіх сферах життєдіяльності індивіда, в тому числі й у виробничих організаціях [1, с. 72 – 79].

Якщо прийняти точку зору Я. Щепаньського, для якого цінність — це будь-який матеріальний чи духовний предмет, реальний чи уявний, стосовно якого індивіди чи спільності висловлюють повагу, приписують йому важливу роль у своєму житті й прагнення його досягнення відчують як необхідність, то в суспільстві, де однією з головних цінностей визнається матеріальне багатство, людина, яка досягла матеріального успіху, закономірно викликає повагу. В Україні, насамперед у результаті впливу цінностей православ'я, матеріальне ставилося нижче духовного, і багатство не тільки не було свідченням особистих заслуг, а й вважалося випробуванням для душі [11, с. 39].

З погляду психології досягнень, одержання “цінного” повинно забезпечувати індивідам чи групам психічну рівновагу, давати задоволення; прагнення до нього чи його досягнення викликає почуття добре виконаного обов'язку. У марксистській соціології цінність зумовлена економічними умовами життєдіяльності суспільства. Цінності у різних класів різні, і це залежить передусім від того економічного становища, яке займає клас в суспільній структурі. У Е. Дюркгейма цінність — це колективне уявлення, що виникає на основі кооперації і солідарності людей. Т. Парсонс підкреслював, що соціологія повинна звертати особливу увагу на сферу цінностей як на унікальне явище, що не зводиться до емпіричного факту.

Він класифікує і визначає відмінність в нормах, цінностях і орієнтаціях, які визначають поведінку індивіда таким чином:

- Орієнтація на себе: очікування релевантних акторів, що для виконавця даної ролі допустимо в цій ситуації віддати перевагу своїм власним інтересам будь-якого мотиваційного змісту і якості, незалежно від того, чи мають вони відношення до інтересів і цінностей колективу, членом якого він є, а також до інтересів інших акторів.

- Орієнтація на колектив: очікування релевантних акторів; цей актор зобов'язаний, як виконавець цієї ролі приймати до уваги в першу чергу цінності і інтереси колективу, в якому він грає цю роль, будучи його членом. Якщо існує потенційний конфлікт з його власними інтересами, від нього очікується, що в цій ситуації він віддасть перевагу інтересам колективу. Це застосовується також і до його дії в репрезентативній ролі на користь цього колективу [5].

Розуміння нормативного порядку — головний елемент соціальної системи, а соціальні цінності — це загальноприйняті уявлення про бажаний тип цієї соціальної системи. Цінності

є продуктом культури, і корені ціннісних систем варто шукати не в соціальній, а в культурній системі, що являє собою визначену культурну традицію. Що стосується американського суспільства, то корені його культурної системи, а значить і його цінностей, Парсонс вбачає в аскетичному протестантизмі.

У 70-х роках велике емпіричне дослідження ціннісних уявлень західноєвропейського суспільства здійснив Р. Інглхарт. Він поділив цінності на матеріалістичні та постматеріалістичні: під першими малася на увазі орієнтація респондентів на матеріальне благополуччя, економічне зростання, під іншими — орієнтація на престиж, самореалізацію, взаєморозуміння, тощо. Матеріалістичні цінності, за результатами досліджень, були більш притаманні людям старшого покоління, постматеріалістичні — молоді.

Пояснювалось дане явище насамперед тим, що покоління, яке пережило такі соціальні потрясіння, як економічний спад, війна і голод, визнавало найбільш цінним для себе стабільний соціально-економічний розвиток, благополуччя і статок [7, с. 122].

Вищі цінності завжди зв'язані з виходом за межі приватного життя.

Їм притаманний загальнолюдський та загально народний характер та значення.

З ходом часу певні цінності можуть втрачати свою цінність повністю чи частково, а інші навпаки, посилюватись в свідомості людей.

Деякі вчені вважають, що соціальні інститути шлюбу і сім'ї, які регулюють сімейну поведінку, а також норми права і моралі, звичаї та традиції, яких дотримуються в суспільстві, також зобов'язані своїм виникненням та утвердженням завдяки статевому інстинкту. Цей інстинкт обмежується нормами права і моралі, звичаями і традиціями.

Моральні закони шлюбу виходять з народних традицій, звичаєвого права, соціальних умов життя та побуту людей, їх національних особливостей, приналежності до релігійних конфесій.

Молодь – максимально динамічна група, яка найбільш чутлива до змін в суспільстві. На формування їх ціннісної системи впливає суспільство в цілому, так і первинне оточення (родичі, сім'я), які передають норми, традиції та цінності від покоління до покоління. Саме на основі засвоєних цінностей в молодому віці молодь формує свої ціннісні орієнтири.

Ціннісні орієнтації являють собою складні утворення, що вбирають у себе різні рівні і форми взаємодії громадського й індивідуального в особистості, специфічною формою усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого і майбутнього, суттєвості свого власного “Я”. А. Здравомислов і В. Ядов вказують на те, що “основна функція ціннісних орієнтацій - регулювання поведінки як усвідомленої дії в певних соціальних умовах”.

З цього виходить, що на основі ціннісних орієнтирів зумовлюються дії індивіда в соціумі.

Дослідження ціннісних орієнтацій повинні враховувати два важливих чинника, які головним чином впливають на процес формування ціннісних орієнтацій:

- соціокультурна ситуація, яка склалася в сучасній Україні;

- сукупність специфічних особливостей молоді як самостійної соціально демографічної групи.

Криза українського суспільства - це одночасно дезінтеграція певного способу життя і способу мислення. Це пояснюється тим, що реформується насамперед не економіка, політика та інші сфери, а саме свідомість людей. Тому найбільш гостро відчувається криза світогляду, пов'язана передусім з кризою системи цінностей.

Описуючи сучасне суспільство, дослідники, як правило, виділяють такі характеристики ціннісних структур українського населення:

- орієнтованість на матеріальні потреби;

- постійне звуження поля соціального інтересу;

- пластичність менталітету українського населення, що породжується його здатністю адаптуватись до будь-яких соціальних змін;

- підпорядкованість масової свідомості впливу засобів масової інформації як

зовнішнього прояву віртуалізації способу життя;

- відсутність регулюючих функцій моральної свідомості;

- поклоніння значної частки населення перед владою, навіть у ситуації відносної свободи вибору альтернатив;

- культурна невимогливість і готовність споживати будь-які моральні сурогати.

Картину української соціокультурної дійсності доповнюють такі риси, що характеризують сучасну молодь:

- нечіткість уявлень про громадянський обов'язок та патріотизм, що обертаються соціальною інертністю та відчуженістю молоді від проблем суспільства;

- небажання молоді нести відповідальність не тільки за долю суспільства, а й за власне майбутнє;

- неготовність певної частини молоді до служіння високим суспільним ідеалам [10, с. 716-725].

В сучасних умовах ті орієнтири, які повинні бути на першому місці відходять на другий план. Пріоритетними стають цінності індивідуального успіху, що ототожнюються з матеріальним благополуччям.

Маргарет Мід у своїй праці “Культура и мир детства” сформулювала три види культур в залежності від специфіки передачі традицій, цінностей і норм:

- постфігуративну – молоді бере досвід у попереднього покоління, зміна цінностей відбувається дуже повільно;

- конфігуративна – дорослі і малі беруть приклад зі свого покоління, глядячи на своїх кумирів, зміни відбуваються в середньому темпі;

- префігуративна – швидке засвоєння вимог які ставляться перед людьми, переосмислення норм, цінностей і ідеалів для зручного життя у даний момент [4 с. 210-212, 235].

Таким чином, цінності й норми є однією з головних складових життя індивіда та функціонування сім'ї, і вони не підкорюються тільки зовнішнім змінам, тому вивчення їхньої динаміки вимагає ретельних досліджень. Крім того, не можна за невеликий проміжок часу замінити у свідомості людей одні цінності іншими. Тому однією з головних проблем сучасного українського суспільства є утвердження цінностей, що могли б консолідувати людей, дати їм впевненість у завтрашньому дні.

Зміни ціннісних орієнтирів залежно від віку характерні й для сучасного українського суспільства, хоча це й зумовлено дещо іншими чинниками. Розрив між цінностями старшого покоління і молоді в Україні — це не тільки часом діаметрально протилежні погляди на сьогоднішнє, а й на минуле та майбутнє.

Функцію трансляції культурних норм і цінностей сім'я все більше перекладає на інші соціальні інститути – школу, дитячі садки та інші організації. Несприятлива ситуація в країні виявила вплив не на власне сім'ю, а на цінність найважливішого елемента сімейної сфери – дітей.

Але ми повинні пам'ятати, що сьогодні відбувається відродження й піднесення певних традиційних, історичних, релігійних і народних цінностей, які дають опору і пов'язують спільними ідеями та почуттями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галкина Т. П. Социология управления: от группы к команде / Т. П. Галкина — М.: Финансы и статистика, 2001. с. 224
2. Здравомыслова О. М. Семья и общество: гендерное измерение российской трансформации / О. М. Здравомыслова- М.: 2003. - 152 с.
3. Кавалеров А.А. Цінність у соціокультурній трансформації: [Монографія] / А. А. Кавалеров. – Одеса: Астропрінт, 2001. – 224 с.
4. Маргарет М. Культура и мир детства [Електронний ресурс] / М. Маргарет - М.: Наука, 1988. - 429 с. Режим доступу:<http://base.dnsgb.com.ua/files/book/kultura-i-mir-detstva.pdf>

© *Іванова І. Ф.*

5. Парсонс Т. О структур социального действия [Электронный ресурс] / Т. Парсонс — М.: Академический Проект, 2000. — 880 с. Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/pars/10.php
6. Радугин А. А. Культурология: Учебное пособие / Составитель и ответств. редактор А. А. Радугин. — М.: Центр, 2001. — 304 с.
7. Ручка А. А. Ценностный подход в системе социологического знания. / А. А. Ручка— К.: Наукова думка, 1987. — 156 с.
8. Сандюк Л. О. Основы культурології. Навчальний посібник / За ред. Л. О. Сандюк та Н. В. Щубелки. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 400 с.
9. *Українське суспільство 1992—2008: Соціологічний моніторинг* / За ред. д. ек. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. — К.: Інститут соціології НАН України, 2008. — 656 с.
10. Шапошникова І. Формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді [Електронний ресурс] / І. Шапошникова // Соціальні виміри суспільства. - 2013. - № 5. - С. 716-725. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svs_2013_5_55
11. Щепанський Я. Ю. Элементарные понятия социологии // Я. Ю. Щепанський —М : Прогресс, 1969. — 240 с.

Іванова Ірина Федорівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв

УДК 316.356.4

ЕТНІЧНІ ГРУПИ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ М. МИКОЛАЄВА)

У статті висвітлено результати емпіричного соціологічного дослідження, яке проводилося Центром соціологічних досліджень Чорноморського державного університету імені П. Могили за сприянням Ради національних товариств Миколаївської області у 2015 році за допомогою анкетного опитування. Об'єктом дослідження стали представники різних етнічних груп, які є членами національно-культурних товариств м. Миколаєва; предметом – чинники, які впливають на формування національної ідентичності представників етнічних груп Миколаєва та їх інтеграцію в український соціум.

Ключові слова: ідентичність, національна ідентичність, етнічна група, національно-культурні товариства.

ЭТНИЧЕСКИЕ ГРУППЫ: ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ Г. НИКОЛАЕВА)

В статье изложены результаты эмпирического социологического исследования, проведенного Центром социологических исследований Черноморского государственного университета имени П. Могилы при содействии Совета национальных обществ Николаевской области в 2015 году посредством анкетного опроса. Объектом исследования стали представители различных этнических групп, которые являлись членами национально-культурных обществ г. Николаева; предметом – факторы, которые влияют на формирование национальной идентичности представителей этнических групп Николаева и их интеграцию в украинский социум

Ключевые слова: идентичность, национальная идентичность, этническая группа, национально-культурные общества

ETHNIC GROUPS: FACTORS OF FORMING OF NATIONAL IDENTITY (ON EXAMPLE OF M. MYKOLAIV)

The results of empiric sociological research that was conducted by Center of sociological